

x

Književna poročila.

x

Golieva knjiga hoče govoriti predvsem o doživljajih, ki jim je ime «zlatolasko». In v pesmih je vse, kar so mu ti doživljaji dali sladkega in grenkega. Residuum vsega tega doživetja pa je — čisto naravno — samo grenak. Samo v grenkobo more izzveneti sleherno razkošje, ki ni nič drugega, kakor slastno uživanje. In tudi njegova globina ne more biti velika. Kakor hitro se ga dotakne hladna, trezna misel, kakor hitro se razvije v duši globlje čuvstvo, se slast razprši v to, kar je v resnici:

«Vesele, potnik, ni vesti,
veselja na tem svetu ni,
pijanost le je in strasti.»

(Potnik in Zlatolaska.)

Očitati so Golii blasfemičnost, ker piše z eno potezo besedi Zlatolaska in Bog. Tudi meni se zdita ta dva pojma tako inkongruentna, da jih v takšni zvezi nikakor ne morem priznati. Dostojevskij je sicer odkril tudi v Zlatolaskah božanstvenost, toda to je čisto nekaj drugega. Njegov končni problem je bil globoko etičen. Sama beseda Bog, ki vpliva v takšni zvezi samo kot dekoracija, pa razkošju samemu še ne daje globine. Zdi se mi pa, da pri tem krivda ne zadene toliko Golie samega. Tudi to je ruski vpliv, sicer ne vpliv klasičnega ruskega slovstva, ampak ruske epigonske literature, procvitajoče tam, kjer cveto tudi zlatolasko in odkoder ni več daleč do romanov gospe Vjerbicke.

Toda delal bi zbirki krivico, ko bi jo sodil samo po teh pesmih. V zbirki so pesmi, v katerih ni te neharmoničnosti in ki zvenijo s polnim akordom in so priproste in odkritosrčne kakor narodne pesmi, n. pr. «Vojščakova pesem», «Pisma», «Zapuščena», «Pismo s fronte».

Marsikaj zveni kakor nezaveden spomin na Župančiča; na par mestih se človek nehote spomni ruskega jezika. In zdi se mi, da so se takšne besede, kakor n. pr. eksprincesa, rodile kje v vojaškem miljeju. Oficirski stan pesnikov se je sploh včasih prav jasno zaznačil v posameznostih, v dikciji, pa tudi v celotnem pojmovanju in obravnavanju predmetov in doživljajev. Tupatam je par besed preveč; intuicija se ni dala disciplinirati. V celoti pa je ravno dikcija izrazita in močna in oster je pesnikov čut za ritmiko. Ravno s svojim smislom za ritem se Golia jako ugodno razlikuje od marsikoga od naših «najmlajših». Oblika v umetnosti ni postranska stvar, ampak je ravno tako bistvena kakor vsebina.

Zbirka je za naše slovstvo zanimiv dokument duševnega življenja tekom svetovne vojne. Krog njenih snovi je sicer ozek. Toda tega se je pesnik tudi zavedal in je knjigo naslovil: «Pesmi o zlatolaskah». Da, pesmi o zlatolaskah, — več tudi sam ni hotel. To je tudi kos življenja; in kar je tukaj podal dobrega, bo ostalo. O sebi lahko pove z Boileau-om:

«Ma pensée au grand jour partout s'offre et s'expose,
Et mon vers bien ou mal, dit toujours quelque chose.»

V. Molè.

Gogolj: Revizor. Komedija v petih dejanjih. Preložil Ivan Prijatelj. Gledališka knjižnica I. V Ljubljani 1921.

Revizor ni komedija, temveč je satira. Poznam drugo komedijo iz istega ruskega življenja in z isto vsebino — «Vrtoglavce» —, ki jih je pisal tujec, neprizadet človek, zato so lahko ostali komedija. Revizor pa je satira na rusko družabno življenje, ki po nekod prehaja v karikaturu. Oboje izvira iz tega, ker je Gogolj prizadet človek. Tisto, kar daje «komediji» njen poseben satiričen

odtenek, je specifično rusko družabno čustvo, ki ga v vseh mogočih oblikah najdeš tolikokrat in v toliki meri v ruski literaturi. In to čustvo se ravno toliko razlikuje od evropskega čustva te vrste, kot se razlikuje rusko družabno življenje od sive kozmopolitičnosti evropske družbe.

Presaditi «Revizorja» kot satiro v evropsko družbo, je težka naloga. Presaditi ga v našo, še težja. Za «Revizorjem» slutiš okoren in neobsežen, strašno primitiven ruski državni aparat, ki je popolnoma drugačen, kot smo ga bili doslej vajeni mi. Potem rusko provincijalno življenje, ki je v bistvenem sicer slično našemu «provincijalnemu» življenju, ki pa ima vendar toliko čisto svojih barv in tonov. In to življenje v karikaturi je, ki tira ravno te, čisto svoje barve in tone v preveliko jarkost in v kričavost.

Gogolj ima za vse podrobnosti svoj točen in primeren izraz. Žargoni provincijalnega uradništva, provincijalnega ženskega sveta, policijskega «učastka», trgovin in štacun, vse je pri njem karakteristično in primerno spleteno v pisano celoto, ki je mi skoro da ne moremo reproducirati. Prevajalec stoji pred dilemo: ali prenesem vse, od konca do kraja v naše življenje, in tedaj nastane nekaj bledega, kot je blede naše življenje te vrste; ali pa moram z bledim izrazilom, ki je nastalo iz naših bledih razmer, izraziti nekaj jarkega, sočnatega in krepekega, in s tem posiliti, kakor jezik, tako tudi predmet. Mogoča je še tretja pot — ustvariti nov, odgovarjajoč izraz. To pa je dano le malokomu.

Sedanji prevod «Revizorja» je druga možnost, to se pravi, prevod je silno neenakomeren. Ponkod je bled, suhoparen, literarno neelementaren, ponkod spet preglasen in preoster; mesta, kjer bi bil zadet popolnoma pravilni ton, so redka. Razen tega imaš občutek, da je jezik pri prevodih specifično ruskih rečenic neenoten. O Gogoljevi enotni stilizaciji ni sledu. S tem ni rečeno, da je v prevodu slovenščina nepravilna, temveč je rečeno to, da to še davno ni jezik slovenskega Gogolja, in da še davno ni jezik «Revizorjevega» prevoda, ki bi po svoji jezikovni kvaliteti odgovarjal n. pr. «Martinu Krpanu» in še nekaterim drugim klasičnim delom. Vsaj to, drugo, pa bi prevod «Revizorja» moral biti.

To je slovenska plat dela. Kar se tiče ruščine —: dr. Prijatelj marsičesa¹ ne razume; marsikaj razume² napol in iz tega kombinira, da bi izpolnil, kar manjka. To je po navadi usodepolno. Ponkod si tudi o³situaciji ni popolnoma na jasnem, tudi na takih mestih nastajajo napake, včasih take, da bistveno spremene položaj. Iz sledečih pomotnih mest, od katerih navajam le najvažnejša, bodo vsi različni tipi napak jasno razvidni:

Na 7. str. v 6. vrsti bere poglavar pismo, ki ga je prejel od Čmyhova, ki ga opozarja na pretečo mu nevarnost. Čmyhov govori o poglavarjevih greh^h in poglavar se vstavi in reče (po prevodu): «...no, tu dela svoje opazke...» Izgleda, kakor da poglavar skriva pred navzočimi svoje grehe, ki jih itak vsi poznajo. V originalu je ravno narobe. Glavar bere, pride do kočljivega mesta, se ustavi, se ozre po vseh navzočih in mahne z roko, češ: «Ah, tukaj so tako sami domači...» (lahko berem). — Na isti strani, v 15. vrsti, pravi Amos Fjodorovič: «Zastonj vas ne bo opozarjal». Ta opazka ima sledeč zmisel: Če vas opozarja, tedaj mora biti nekaj na stvari, namreč na vesti, da prihaja revizor. Kakor da kdo o tem dvomi! Opazka bi se pa v resnici morala nanašati na pomembnost revizorjevega prihoda. Kajti Amos Fjodorovič že filozofira in že pripravlja svojo razlago o vojski in Turkih in pravi: «Ta stvar pa ni kar tako». — Na 9. strani, v 17. vrsti: «...Še na pisalni mizi leži med akti vaš lovski bič». Nerazumljivo mi je, kako je moglo to nastati iz jasnega stavka: «...še nad

x

Književna poročila.

x

samo omaro za akte visi vaš lovski bič». — Na 15. strani v prvi vrsti: «...da se Č. in V. tožita, jaz posredujem in pokam zajce...». V ruščini je rečeno enostavno: «...da se Č. in V. tožita, jaz pa sem v devetih nebesih in pokam zajce...». — Na 16. strani, 23. vrsti mora stati: «po sodček za francosko žganje», namesto «po sodček francoskega žganja». — Na 26. strani v 6. vrsti je v prevodu najbolj bravurno mesto Osipovega monologa, toda za kakšno cenol Ključ tega mesta je druga vrsta na isti strani. «Ako se ti hoče družbe, greš k branjevcu; tam ti razlaga kavalir o taboriščih... Potem znori stara oficirska baba; včasih te pogleda mlada hišna s takim očescem... primojdunaj! Za vruga, kako se lahko naužiješ ljubezni!» Mesto je popolnoma uničeno. V originalu se glasi popolnoma brez prostaškega tona, ki kriči iz prevoda: «ako se ti hoče družbe, greš k branjevcu; tam ti razlaga kavalir o taboriščih... Včasih pride (v štacuno) kaka stara oficirka; včasih pride pogledat kakšna taka hišna...», sledeča fraza, ki jo je prof. Prijatelj prevedel: «za vruga, kako se lahko naužiješ ljubezni!», izraža Osipovo občudovanje in odobravanje «teligentnega» peterburškega življenja. — Na strani 45. v zadnji vrsti pravi Hlestakov po prevodu: «Morebiti boste mislili, da olepšujem». Stvar je drugačna, Hlestakov pade tukaj prvič iz uloge. Poleg tega si pa še vedno ni na jasnem o svoji situaciji. Zato pravi: «Morebiti si mislite, da (v službi) samo prepisujem?» To je v resnici njegova služba in zato tudi to vpraša. — Na strani 57. v 14. vrsti dr. Prijatelj zopet napačno oceni Hlestakova. Besede: «Kaj bi tisto, čisto preprosto», ki jih Hlestakov odvrne Ani Andrejevni na njeno ugibanje o njegovih peterburških večerih, karakterizirajo Hlestakova kot rafiniranega bahača, ki z malo marno gesto govori o neverjetnih čudežih. Toda Hlestakov ni tak. Hlestakov je preprost laznjivec, ki je pijan od svoje lastne fantazije. Mesto mora biti takole: «O, ne vprašuj!» Glas je že povzdignjen, sedaj se lahko udere vsa reka naivnih laži, ki jih lastno uho strme poslušša. Na str. 58. v 3. vrsti mora stati mesto: «Na poštnih pošiljkah me titulirajo: Vaša ekscelenca» — «celo na uradnih pošiljkatvah me titulirajo: vaša ekscelenca». — Na strani 63. v poslednji vrsti: «Slišiš, Osip, kako pa se poda tvojemu gospodu uniforma?» Tako pravi prevod. Original pa: «Slišiš, Osip, ali hodi tvoj gospod tam v uniformi?» Po glavarja pa zanima vse drugo kot ženske in zato se nevoljno obregne vanji: «Zdaj mi je pa res dovolj vajinih čenč! Tu gre za važnejše stvari, mene zanima življenje človeka...» (tako v prevodu). Original: «Zdaj mi je pa res dovolj vajinih čenč! Tukaj gre za važnejše stvari, tukaj gre človeku za vrat...» — njemu samemu namreč. — Na strani 70. v 23. vrsti naj stoji mesto «meni se zdi» — «jaz vidim».

Iz teh mest je razvidno, da se je prevajalec premalo poglobil v svoje delo. Če bo dr. Prijatelj v prihodnji izdaji popravil vse nedostatke te vrste, bo postala knjiga dobra. Gogoljska pa očitno ne bo nikdar.

Vkljub vsemu temu se knjiga po resnosti dela in pijeteti do avtorja odlikuje od večine naših prevodov iz ruščine. Prevod sem primerjal z rusko izdajo Revizorja, ki je izšla v založbi «Slova» v Berlinu. Josip Vidmar.

Josip Kostanjevec: Krivec. Roman. V Mariboru, 1921. Založil pisatelj. *pisatelj je samostalno hudo poprijel. A prevajati drži, je težko.*

Natisnila Zvezna tiskarna v Ljubljani.

Krivec, po zaslugi pisatelja dvakrat, je spravil v prezgodnji grob svojo ženo, zavrgel otroke in bi se bil nazadnje oženil z deklo Nežo, ki ga je seveda goljufala z drugim, če ga ne bi bila milostno zadela kap. Pravzaprav se ne bi bil poročil, kajti hlapec Janez je hotel rešiti v svoji usmiljenosti Krivčeve otroke in se žrtvovati. Zato je čakal s puško na Krivca, ko se je vračal zvečer pred